

Deniz Gezmiş, Yusuf Arslan ve Hüseyin İnan'ın ölüm cezalarının yerine getirilmesine dair kanun teklifinin Millet Meclisince kabul olunan metni ve Cumhuriyet Senatosu Anayasa ve Adalet Komisyonu raporu (M. Meclisi : 3/744; C. Senatosu : 2/16)

(Not : Millet Meclisi S. Sayısı : 509)

*Millet Meclisi
Genel Sekreterliği
Kanunlar Müdürlüğü
Sayı : 5341*

11 . 3 . 1972

CUMHURİYET SENATOSU BAŞKANLIĞINA

Millet Meclisinin 10 - 11 . 3 . 1972 tarihli 58 nci Birleşiminde öncelik ve ivedilikle görüşülerek istem üzerine açık oyla kabul edilen, Deniz Gezmiş, Yusuf Arslan ve Hüseyin İnan'ın ölüm cezalarının yerine getirilmesine dair kanun teklifi, dosyası ile birlikte sunulmuştur.

Saygılarımla.

*Sabit Osman Avcı
Millet Meclisi Başkanı*

Not : Bu teklif 9 . 2 . 1972 tarihinde Başkanlığa İlk Komisyona havale edilmiş ve Genel Kurulun 10 - 11 . 3 . 1972 tarihli 58 nci Birleşiminde öncelik ve ivedilikle görüşülerek istem üzerine açık oyla kabul edilmiştir. (Millet Meclisi S. Sayısı : 509)

T. C.

Başbakanlık

Özlük ve Yazı İşleri : 5/4 - 729

9 . 2 . 1972

MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Ankara Sıkıyönetim Komutanlığından alınan 31 Ocak 1972 gün ve AD. MÜŞ. 7972/392.7. sayılı yazıda, Türk Ceza Kanununun 146/1 maddesini ihlâl suçundan hükümlü bulunan Deniz Gezmiş, Yusuf Arslan ve Hüseyin İnan'a ait mahkûmiyet ilâmı ile bu hükme mesnet teşkil eden dâva dosyasının fotokopilerinin gönderildiğine temas edildikten sonra, 353 sayılı Askerî Mahkemeler Kuruluşu ve Yargılama Usulü Kanununun 244 ncü maddesinin 3 ncü fıkrası gereğince, ölüm cezalarının yerine getirilmesinin Türkiye Büyük Millet Meclisinin kararına vabeste bulunduğu belirtilerek gereğine delâlet edilmesi istendiğinden, dizi pusulasına bağlı 4 karton dosya ve iddianame ile gerekçeli hüküm, Askerî Yargıtay Başsavcılığının tebliğnamesi ve Askerî Yargıtay 2 nci dairesinin onama ilâmının, Anayasanın 64 ncü maddesi gereğince ilişikte sunulduğunu saygı ile arz ederim.

*Prof. Dr. Nihat Erim
Başbakan*

Adalet Komisyonu Raporu

Millet Meclisi
Adalet Komisyonu
Esas No. : 3/744
Karar No. : 34

7 . 3 . 1972

Yüksek Başkanlığa

Türkiye Cumhuriyeti Teşkilâtı Esasiye Kanununun tamamını veya bir kısmını tağyir, tebdil veya ilgaya ve bu kanunla teşekkül etmiş olan Türkiye Büyük Millet Meclisini ıskata veya vazifesini yapmaktan men'e cebren teşebbüs etmekten sanık, Erzurum İlica nahiyesi Özlük köyü, hane 27, cilt 5 ve sayfa 129 da nüfus siciline kayıtlı Cemil oğlu, Mukaddes'ten doğma, 1947 doğumlu Deniz Gezmiş ile, Yozgat iline bağlı Çekerek ilçesi Kuşsaray köyü, hane 21, cilt 13/2, sayfa 88/114 te nüfus siciline kayıtlı Beşir oğlu, Mediha'dan doğma, 1947 doğumlu Yusuf Arslan ve Kayseri Sarız ilçesi Bahçeli mahallesi, hane 31, cilt 2, sayfa 45 te nüfus siciline kayıtlı, Hıdır oğlu, Selver'den doğma, 1949 doğumlu Hüseyin İnan'ın hareketlerine uyan T. C. K. nun 146/1 maddesi uyarınca ölüm cezasıyla mahkûmiyetlerine dair Ankara Sıkıyönetim Komutanlığı 1 No. lu Askerî Mahkemecisinden verilen 9 . 10 . 1971 tarih, 1971/13 esas, 1971/23 karar sayılı hüküm, Askerî Yargıtay 2 nci dairesinin 10 . 1 . 1972 tarih ve 1971/457 - 1972/1 esas, 1972/1 karar sayılı ilâmı ile kesinleşmiş ve tashihi karar talebi de, Askerî Yargıtay Başsavcılığının 3 . 2 . 1972 tarih ve 1972/187 - 98 sayılı kararıyle reddedilmiş bulunduğundan, bu işe ait dosya Başbakanlığın 9.2.1972 tarih ve 5/4 - 729 sayılı tezkeresine ekli olarak 9 . 2 . 1972 tarihinde Komisyonumuza tevdi edilmekle tetkik edilip müzakere olunmuştur.

Mahkeme ilâmında da tafsilten yazılı olduğu üzere sanık Deniz Gezmiş ile Yusuf Arslan ve Hüseyin İnan'ın; Türkiye Cumhuriyeti Teşkilâtı Esasiye Kanununun tamamını veya bir kısmını tağyir, tebdil veya ilgaya ve bu kanunla teşekkül etmiş olan Türkiye Büyük Millet Meclisini ıskata veya vazifesini yapmaktan men'e cebren teşebbüs etmek suçlarını işlemiş oldukları anlaşılmış olduğundan, Komisyonumuzca Anayasanın 64 ncü maddesi gereğince sanık Deniz Gezmiş ile Yusuf Arslan ve Hüseyin İnan'ın ölüm cezalarının yerine getirilmesine mütedair ilişik kanun teklifinin Yüce Meclise sunulmasına ve öncelik ve ivedilikle görüşülmesine 6 . 3 . 1972 tarihinde karar verilmiştir.

Gereği yapılmak üzere işbu rapor Yüksek Başkanlığa saygıyla sunulur.

Adalet Komisyonu Başkanı	Sözcü	Kâtip	
İstanbul	Sivas	Sinop	Artvin
İ. Hakkı Tekinel	Tevfik Koraltan	Hilmi Biçer	A. Naci Budak
			Müzakerede bulundu
			Oylamada bulunmadı
Bitlis	Çorum	Elâzığ	Erzurum
K. Mümtaz Akışık	İhsan Tombuş	Mehmet Aytuğ	Sabahattin Aras
Müzakerede bulundu		Müzakerede bulundu	
Oylamada bulunmadı		Oylamada bulunmadı	
Gümüşane	İçel	İçel	Kars
Mustafa Karaman	Mazhar Arıkan	Kabul	İ. Hakkı Alaca
		Söz hakkım saklı	
		Turhan Özgüner	
Kırşehir	Konya	Konya	Konya
Cevat Eroğlu	İrfan Baran	Kubilay İmer	Orhan Okay
	Müzakerede bulundu		Müzakerede bulundu
	Oylamada bulunmadı		Oylamada bulunmadı

Kütahya
Fuat Azmioğlu

Mardin
E. Kemal Aybar

Niğde
Muhafifim.
Söz hakkım mahfuzdur
Mevlüt Ocokçuoğlu
Tokat
Osman Hacıbaloğlu

Siirt
M. Nebil Oktay
Müzakerede bulundu
Oylamada bulunmadı

Anayasa ve Adalet Komisyonu raporu

Cumhuriyet Senatosu
Anayasa ve Adalet Komisyonu
Esas No. : 2/16
Karar No. : 6

13 . 3 . 1972

YÜKSEK BAŞKANLIĞA

Millet Meclisinin 10 - 11 Mart 1972 tarihli 58 nci Birleşiminde öncelik ve ivedilikle görüşülerek istem üzerine açık oyla kabul edilen, Deniz Gezmiş, Yusuf Arslan ve Hüseyin İnan'ın ölüm cezalarının yerine getirilmesine dair kanun teklifi, Millet Meclisi Başkanlığının 11 Mart 1972 tarihli ve 5341 sayılı yazıları ile Cumhuriyet Senatosu Başkanlığına gönderilmiş ve teklife esas «Mahkeme dosyası»,

11 Mart 1972 Cumartesi günü saat 09,00 - 20,00

12 Mart 1972 Pazar günü saat 10,00 - 20,00

13 Mart 1972 Pazartesi günü saat 09,00 - 14,00

Aralarında, «Komisyon üyelerinin» incelemelerine hazır tutularak Komisyonumuzun 13 Mart 1972 tarihli Birleşiminde tetkik ve müzakere olunmuştur.

I - Teklif, Deniz Gezmiş, Yusuf Arslan ve Hüseyin İnan'ın ölüm cezalarının yerine getirilmesini öngörmektedir.

Askerî Yargıtay İkinci Dairesinin 10 Ocak 1972 tarih ve 1971/457 - 1972/1 esas; 1972/1 karar sayılı ilâmi ile kesinleşen, Askerî Yargıtay Başsavcılığının 3 Şubat 1972 tarih ve 1972/187 - 98 sayılı kararıyla tashihi karar talebi reddedilen, Ankara Sıkıyönetim Komutanlığı I numaralı Askerî Mahkemesinin 9 Ekim 1971 tarih, 1971/13 esas; 1971/23 karar sayılı hükmü ile Türk Ceza Kanununun 146/1 maddesi uyarınca ölüm cezasına mahkûm edilmiş bulunan, sicilli nüfusta Erzurum İlca nahiyesi Özlük köyü hane 27, cilt 5 ve sayfa 129 da kayıtlı Cemil oğlu Mukaddes'ten doğma 1947 doğumlu Deniz Gezmiş ile Yozgat iline bağlı Çekerek ilçesi Kuşsaray köyü hane 21, cilt 13/2, sayfa 88/114 te kayıtlı Beşir oğlu Mediha'dan doğma 1947 doğumlu Yusuf Arslan ve Kayseri ili Sarız ilçesi Bahçeli mahallesi hane 31, cilt 2, sayfa 45 te kayıtlı Hıdır oğlu Selver'den doğma 1949 doğumlu Hüseyin İnan haklarındaki işbu ölüm cezalarının yerine getirilmesine dair olan teklif Komisyonumuzca da benimsenmiştir.

II - Millet Meclisi metninin 1 nci maddesi, evvelâ tümü itibariyle ele alınmış ve bilâhara madde metninde sözü edilen hükümlüler hakkında ayrı ayrı oylanmak suretiyle görüşülmüş ve madde oylamaları sonucunda Millet Meclisi metninin 1, 2 ve 3 ncü maddeleri Komisyonumuzca da aynen kabul edilmiştir.

III - Teklifin Genel Kurulda öncelik ve ivedilikle görüşülmesi hususunda istemde bulunulması da karar altına alınmıştır.

Genel Kurulun tasviplerine arz olunmak üzere Yüksek Başkanlığa saygı ile sunulur.

Başkan
Samsun
R. Rendeci

Sözcü
Eskişehir
Ö. Ucuzal

Kâtip
Ankara
Muhafifim
T. Cebe

Ağrı
Muhafifim
Söz hakkım saklı
S. Türkmen

Ankara <i>T. Kapanlı</i>	Bursa <i>Ş. Kayalar</i>	Hatay <i>M. Deliveli</i>	Mardin <i>A. Bayar</i>
Rize <i>O. M. Agun</i>	Sakarya <i>M. Tıǧlı</i>	Tokat Karşiyım	Tabii Üye Muhafifim
		Karşı oy yazım eklidir <i>Z. Betil</i>	Şerhim eklidir <i>M. Ataklı</i>

Deniz Gezmiş, Yusuf Aslan ve Hüseyin İnan'ın ölüm cezalarına çarpıtılması hakkındaki Cumhuriyet Senatosu Anayasa ve Adalet Komisyonunun raporuna muhalefet şerhi.

Büyük savaşıardan, özellikle büyük dünya savaşlarından sonra milletler her alanda derin bunalımlara sürüklenmiştir.

Özellikleri kendisinden önceki büyük savaşlardan çok değişik, tepkileri o nisbetle ağır olan İkinci Dünya Savaşından sonra da gerek mağlûp milletler gerek galip toplumlar bu kural dışında kalamamıştır.

Teknolojik gelişmenin nedeni olarak da mesafeler çok kısalmış, dünya daralmış milletlerarası ilişkiler o nisbette yoğunlaşmıştır.

İkinci Dünya Savaşı dışında kalmış olmasına rağmen yurdumuzun jeopolitik durumu bizim de bu bunalımlardan sıyrılmamızı çok zor bir hale sokmuştur.

Osmanlı İmparatorluğu zamanından başlıyan yenilenme ve çağdaş uygarlık düzeyine ulaşma çabaları, bütün iyi niyetlere rağmen kişisel ve zümresel çıkarlar yüzünden ve çeşitli zararlı akımlar tarafından engellenmiş, geriatçi, ırkçı, ümmetçi, faşist, komünist düzen kurma eğilimleri ve bu gayelere ulaşmak için münferit ve müşterek anarşist eylemlerle 12 Mart öncesine ve sonrasına gelmiştir.

Tarihimizde iyi yöneticilerin gayreti, bütün engelleme gayretlerine rağmen, toplumdaki uyanışı ve gelişmeyi sağlamış, zaman zaman işbaşına gelen kötü idareciler ise bu hamlelerin yavaşlamasına, dünya devletleri arasındaki uygarlık mesafesinin daha da açılarak toplumun zararlı akımlar ve anarşiye açık hale gelmesine sebeb olmuştur.

12 Martta nasıl gelindiğinin kişisel ve siyasal felsefelere uygun nedenleri gerçek durumu tam ve hakkıyla açıklamaya yetmez kamınsındayım.

Bu duruma gelişte sorumlu ve sorumsuz kişi, kurum ve kuruluşların kademe kademe günahı vardır. Bu günahın en büyük payı yerimizi, kabul ettiğimiz siyasi felsefemizi biran için terk ederek viedanlarımızın sesine kulak verdiğimiz zaman hiç şüphesiz yönetimi elinde bulunduranların, belirtileri ve tesbit edilen anarşist eylemleri zamanında alacağı tedbirlerle bertaraf etmemesi de ihmali olanlara düşer.

Bu kısa tahlile rağmen ben şu anda meselelerin derinliğe inilmesinde ve geçmişin enine boyuna eleştirilmesinde içinde bulunduğumuz şartlar nedeniyle yarar bulmuyorum.

Şu anda, adaletin tecellisinde Senato Genel Kuruluna rehberlik edecek olan Komisyonumuza büyük, ağır ve ciddi tarihi bir sorumluluk yüklenmiş bulunmaktadır.

Bu sorumluluğun idraki içinde olarak gelecek kuşaklara siyasi tarihe ve toplum hayatımıza örnek verecek bir karara varmanın zorunluğuna inanıyorum.

Bu inanç içerisinde yüksek askerî mahkemelerin Deniz Gezmiş, Hüseyin İnan ve Yusuf Aslan hakkında vermiş olduğu idam kararları hakkındaki görüşlerimi açıklayacağım.

Evvelâ şu hususu arz etmek isterim;

Yargı organlarının kararlarına saygı evvelâ Anayasanın, sonra adalete inancın gereğidir. Bu bakımdan kararları eleştirmek ne hakkımızdır ne de görevimizdir.

Bizim görevimiz Yüksek Mahkemenin vermiş olduğu kararın yerine getirilmesi halinde, sosyal ve politik huzur ve barışın teessüsündeki etkisi olacaktır.

Sosyal ve siyasal barışın gelecek kuşaklara ve bugünkü toplum hayatımıza bağışlanması için Meclisin şefkat ve merhamet duygularıyla hareket etmesinde yarar bulmaktayım.

Haklı olmak başka, âdil olmak başka şeydir.

Delikanlılığın vermiş olduğu pervasız mizaçla bu gençlerin suça kolayca itilmelerinin mümkün olduğu gerçeği karşısında dahi adam kaçırmaya, alkoymaya, banka soymaya, araba çalmaya, yaralama gibi suçların bir siyasi maksat için işlemiş olmalarını haklı bulmaya imkân yoktur.

Suçludurlar, hukukun gereği cezaya çarptırılmışlardır. Bütün bunlara rağmen bu gençlerin idamları düşündüğümüz huzurun sağlanmasında, demokratik rejimin kökleşmesinde ne derece etkili olacağını değerlendirmek güçtür.

Bu nedenle haklı olabiliriz ama âdil olacağımızdan şüpheliyim.

Yüksek mahkeme dahi bütün delilleri inceleyip, sorgularını da yaptıktan sonra idam kararını verirken, kişisel görüşlerini mahfuz tutarak, tahfif sebeplerini kamu vicdanına tarihe ve Parlâmentonun takdirine terk etmiştir.

Yüksek mahkeme suça sebeb olan tahriklerin hukukî nedenlerini, suçluların mahkemedeki davranışı yüzünden 51 nci maddenin tahfif yetkisine dayandıramadığı sosyal ve siyasal nedenlerine de girmeyi kendini yetkili görmediği için bu hakkın kullanılmasında bizler için vicdani bir rahatlık bırakmıştır.

Ne toplum anlayışı ne de ibreti müessire bakımından, mahiyeti itibarıyla siyasal olan olaylar konusunda ölüm cezası müeyyidesinin istenen sonucu getirmediği ve etkinlik sağlamadığı, dünyadaki tartışmaları bir kenara bırakalım, ülkemizde de girşilen bunca uygulama ve deneylerle sabit olmuş bulunmaktadır.

Gerçekten de, bu türlü tatbikatın tartışılması alabilirdiğine uzayıp gitmekte, kişiler kanaatlerini korumakta devam etmekte ve aynı zamanda aynı olaylar birbirini izlemektedir.

Bu nedenle en fazla millî huzur ve barışa muhtaç olduğumuz bu dönemde daha fazla husumet cepheleleri yaratmaya çalışmamalıyız.

Haklı olsak dahi âdil olamamak şüphesi gayrikabili tamir sonuçlar doğurabilir.

İnsanların hayatlarını almamanın korkutucu ve terbiye edici tesirleri yoktur. Bunlar etkin olsaydı, bu çeşit olaylar tekerrür etmezdi.

Yakın tarihimizde 27 Mayıs'tan sonra cereyan eden 22 Şubat, 21 Mayıs idamlarının korkutucu ve terbiyeci tesiri olsaydı vukubulmazlardı.

Otoriter ve totaliter rejimlerde siyasal suçlara karşı çok sert, demokratik rejimlerde ise daha insafli ve merhametli davranılmaktadır.

Demokratik rejimimizi sağlam temellere oturtmak için sarf edilen gayretlerin döneminde sosyal barışın şartlarından biri de insafli ve merhametli olmaktır.

Hepimiz babayız, belki idamları istenen bu gençlerin yaşlarında çocukların sahibiyiz. Bir baba olarak, bu gençlerin ailelerinin ıstıraplarına da şefkat ve merhamet duygularımızı katk yapmalıyız.

Komisyonumuzun ve Senatamızın 21 Mayıs olayından sonraki idam kararlarının infazı için göstermiş olduğu ağırbaşlı davranışını bu olayda da göstereceği inancımı taşımaktayım.

Bu nedenlerle sayın komisyonumuzun infaz kararını onaylamıyacağı bu gençlerin hayatlarını bağışlayacağı umudunu taşıyorum.

Bu umutla, yukarıda arz ettiğim nedenlerle, Deniz Gezmiş, Yusuf Aslan ve Hüseyin İnan, haklarında verilen idam cezalarının infazında Sosyal ve Siyasal yarar görmediğim için komisyon kararına muhalifim. Arz ederim.

Mucip Ataklı
Cumhuriyet Senatosu
M. B. G. Üyesi

KARŞI OY YAZISI

1. Ankara Sıkıyönetim Komutanlığı 1 Numaralı Askerî Mahkemesi; 9 . 10 . 1971 tarihinde, Deniz Gezmiş, Yusuf Aslan ve Hüseyin İnan'ın Türk Ceza Kanununun 146 ncı maddesinin 1 nci fıkrasına istinaden ölüm cezasıyla cezalandırılmalarına karar vermiş ve bu karar, Askerî Yargıtayın 10 . 1 . 1972 tarihli kararı ile tasdik olunarak kesinleşmiştir.

2. Konuyu incelerken kanaatimizce şu iki hususun dikkatle göz önünde bulundurulması gereklidir :

a) Anayasamızın 7 nci maddesine göre (Yargı yetkisi, Türk Milleti adına bağımsız mahkemelerce kullanılır.)

132 nci maddesinin son fıkrasına göre de; (Yasama ve yürütme organları ile idare, mahkeme kararlarına uymak zorundadır; bu organlar ve idare, mahkeme kararlarını hiçbir suretle değiştiremez ve bunların yerine getirilmesini geciktiremez.)

b) Anayasamızın 64 ncü maddesine göre ise, (Genel ve özel af ilânına, mahkemelerce verilip kesinleşen ölüm cezalarının yerine getirilmesine karar vermek, Türkiye Büyük Millet Meclisinin yetkilerindedir.)

Görülüyor ki; 7 nci ve 132 nci maddeler, Anayasamızın dayandığı kuvvetler ayrılığı prensibinin tabii bir sonucu ve 64 ncü madde ise, bu prensibin bir istisnasıdır.

Bu hükümlere göre adları geçen üç hükümlü hakkındaki mahkûmiyet kararına konu teşkil eden fiillerin sabit olup olmadığını, sabit ise hangi suçları vücuda getirdiğini ve bu suçlara verilen cezaların kanunlara uygun bulunup bulunmadığını incelemek ve bir karara bağlamak bizim yetki ve görevimiz dışındadır.

Ortada Deniz Gezmiş, Yusuf Aslan ve Hüseyin İnan haklarında bir af teklifi de bulunmadığına göre bizim yetki ve görevimiz, bu üç hükümlü hakkındaki ölüm cezasının yerine getirilmesinin mi, yoksa yerine getirilmemesinin mi daha uygun olacağını incelemek ve kanun şeklinde bir karara bağlamaktan ibarettir.

3. Adları geçen üç hükümlü hakkındaki ölüm cezasının yerine getirilmesinin mi, yoksa yerine getirilmemesinin mi daha uygun olacağını incelerken dikkatle göz önünde bulundurmamız zorunluğunda olduğumuz hususlar genellikle şunlardır :

- Mahkûmiyet hükmüne konu teşkil eden suç hangi fiillerden meydana gelmiştir?
- Bu fiillerin işlendiği zamanlardaki ortam nasıldır?
- Hükümlülerin, mahkûmiyetlerine konu teşkil eden fiilleri işlemelerindeki etkenler nelerdir?
- Hükümlüler nasıl kişilerdir?
- Türk toplumunun yararları açısından ve ceza verme ile güdülen amaç bakımından hükmedilen ölüm cezalarının yerine getirilmesi mi, yoksa yerine getirilmemesi mi daha uygun olur?

Şimdi, bu soruların cevaplarını vermeye çalışalım :

a) Karara göre mahkûmiyet hükmüne konu teşkil eden suç meydana getiren fiiller; aşırı soğu olmak ve aşırı soğuk yürüta gerçekleşmesini sağlamak amacı gütmek, 29 . 12 . 1970 tarihinde otomobil çalmak ve iki polis memurunu görev yaptıkları sırada tabanca kurşunu ile yaralamak, 11 . 1 . 1971 tarihinde otomobil çalmak ve Türkiye İş Bankası Emek Şubesini soyunak, 15 . 1 . 1971 tarihinde görev yapan bir polis memuru ile bir icra memurunun ve bir avukatın görev yapmalarına cebren mâni olmak, bunların ve bunlarla birlikte bir şoför, bir çilingir ve bir kapıcının hürriyetlerini tahdidetmek, 170 lira para, şapka ve hüviyet kartı gasbeylemek, 15.2.1971 tarihinde bir Amerikalı çavuşun hürriyetini tahdidetmek, 27 . 2 . 1971 tarihinde mesken masuniyetini ihlâl ve bir şahsın hürriyetini tahdidetmek ve otomobilini çalmak, 4 Mart 1971 tarihinde 4 Amerikalı çavuş ve erin hürriyetlerini tahdidetmek ve Türkiye Halk Kurtuluş Ordusu adını verdikleri bir gizli örgüt adına bildiri yayımlamak fiilleridir.

Bu fiillerin hepsi, kanunlarımıza göre ayrı ayrı birer suçtur ve mahkeme; bu suçların cümlesinin, Türk Ceza Kanununun 146 ncı maddesinin 1 nci fıkrasında yazılı olan ve ölüm cezasını ge-

rekltiren suçun icrai hareketleri olduğu kanısına varmış ve bu nedenle Deniz Gezmiş, Yusuf Aslan ve Hüseyin İnan haklarında ölüm cezasına hükmetmiştir.

Mahkeme; bu üç hükümlü vekillerinin, hâdisede cezanın hafifletilmesini gerektiren kanuni sebepler bulunduğu yolundaki müdafalarını da, hukukî unsurlardan mahrum bulunduğunu ve hukukî yönleri itibariyle kabule şayan görülmediğini belirterek reddettikten sonra aynen (bu detaylı eleştiri ve iddialar hakkında mahkememiz, kişisel görüşlerini mahfuz tutmuş, müessese olarak bunlar üzerinde hüküm vermeyi, kamu vicdanına, tarihe ve Türkiye Büyük Millet Meclisinin takdir ve yetkisine bırakmayı uygun görmüştür.) denilmiştir.

Mahkeme; hâdisede cezanın azaltılmasını gerektiren takdirî sebepler bulunmadığı hakkında ki görüşünü de karar yerinde aynen şöyle ifade etmiştir :

(Türk Ceza Kanununun 59 ncu maddesinin tatbikine dair talepler, sanıkların mahkemedeki tutum ve davranışları itibariyle kabule şayan görülmemiştir.)

b) Bu fiillerin işlendiği zamanlardaki ortamın nasıl olduğu ise 12 Mart 1971 tarihli muhtı- rada ifadesini bulmuştur.

c) Her üç hükümlü; baştan sona bütün ifadelerinde, suç işlemlerine, o zamanlardaki orta- mın da etkili olduğunu söylemektedirler.

d) Deniz Gezmiş ve Yusuf Aslan Anadolu'nun birer köyünde 1947 yılında, Hüseyin İnan da Anadolu'nun bir kasabasında 1949 yılında doğmuşlardır. Her üçü de, okuma yolu ile hayata ha- zırlanma ve yetişme durumundadırlar.

e) Suç işliylene ceza vermedeki amaç, sadece suç işleyecekleri etkili bir örnek vererek suç iş- lenmesini önlemek değil, aynı zamanda suçluyu toplum ve kendisi bakımından ıslah etmektir. Ölüm cezalarında, ilk bakışta hükümlünün ıslahı gibi bir amaç güdümediği söylenebilir ise de, bu, mutlak olarak doğru sayılamaz. Aksi halde, Anayasamızın, yasama organına, ölüm cezalarını ye- rine getirme veya getirmeme hakkında karar verme yetkisi tanınmasına lüzum ve ihtiyaç kalmaz idi.

Bizim mevzuatımıza göre yasama organı tarafından ölüm cezasının yerine getirilmemesine ka- rar verilmesi halinde hükümlünün çekeceği ceza müebbet ağır hapis değildir. Zira, müebbet ağır hapis bir süre ile sınırlıdır. Ölüm cezasının yerine getirilmemesine karar verilmesi, bizim kanunla- rımıza göre hükümlünün, cezaevinde ömrü boyunca ağır hapis cezası çekmesi sonucunu doğurur.

Adları geçen üç hükümlünün bir sıra ve silsile halinde suçlar işledikleri ortadadır. Bu bakı- mın dan savunulmaları imkânsızdır. Ancak yaşları, sosyal durumları ve suç işledikleri zamanlardaki ortam bakımından, haklarındaki ölüm cezasının yerine getirilmemesine karar vermek suretiyle, hayatla ilişkilerinin kesilmemesinin ve kendilerine düzelme ve toplumumuz için zararlı olmaktan kurtulma şansı verilmesinin daha uygun olacağı görüşüne varmış bulunuyoruz. Böyle bir lütufkâr muamelenin toplumumuza zarar getirmeyeceğini de düşünebiliyoruz.

Hâdiseler, şüphesiz, vukua geldikleri zamanın şartları ile değerlendirilirler. Ancak, bâzı hâdi- selerde ve bâzı şahısların suçlarında vukua geldikleri tarihlerde tesbit edilemeyen birtakım özel- likler bulunduğu sonradan fark edilebildiği de bir gerçektir. Anayasalar, Af Müessesesini bu zorunluktan ötürü kabul etmişlerdir. Anayasalar, kabul edilmesi ve uygulanması bütün dünyada ciddi şekilde münakaşa edilen ölüm cezasının yerine getirilip getirilmemesine karar verme yetki- sini, toplum ve hükümlü için bir teminat olarak yasama organına tanırlarken de aynı zorunluğu göz önüne almışlardır. Hüküm veren Mahkeme de; hâdisede cezanın hafifletilmesini gerektiren kanuni sebepler bulunmadığını söylerken, karar yerinde aynen (Bu detaylı eleştiri ve iddialar hakkında Mahkememiz, kişisel görüşlerini mahfuz tutmuş, müessese olarak bunlar üzerinde hüküm vermeyi, kamu vicdanına, tarihe ve Türkiye Büyük Millet Meclisinin takdir ve yetkisine bırak- mayı uygun görmüştür.) Demek suretiyle, şüphesiz aynı zorunluğu göz önünde bulundurmıştır.

Yukardan beri açıkladığımız nedenlerle Deniz Gezmiş, Yusuf Aslan ve Hüseyin İnan haklarındaki ölüm cezalarının yerine getirilmemesinin, toplumumuzun yararları açısından olduğu kadar

bu üç hükümlüye, kendilerini düzeltme ve toplumumuz için zararlı olmaktan kurtulma şansı verme bakımından da daha uygun olacağı görüşündeyiz.

13 Mart 1972

Cumhuriyet Senatosu Tokat Üyesi
Zihni Betil

Mahalefet Şerhi

Anayasamızın 64 nci maddesi, 132 nci maddeye rağmen bir istisnai hüküm olarak; mahkemeler tarafından verilip kesinleşen ve munhasıran ölüm cezalarında, infazın gerekli olup olmadığına dair son karar verme yetkisini kademeli olarak Türkiye B. M. Meclisine tevdi etmiştir. Bunun istihdaf eylediği mâna: Bilhassa siyasi vasıfta olan ve siyasi amaçlarla işlenen fiillerin faillerine uygulanmak istenen ölüm cezalarının infazına memleketin ortamının ve Devletin âli menfaatlerinin müsaidolup olmadığı ve o anda takibedilen Devlet politikasına uygun veya aykırı düşüp düşmeyeceğinin düşünülmesine, müzakere edilmesine imkân verebilmek ve dolayısıyla failin varsa özel durumunu Yüce Meclislerin âtîfet duygularına mazhar kılabilmek hedefine mâtuftur.

Bu husus mahkemeye de T. C. K. nun 51 nci maddesinin tatbik edilip edilemeyeceğinin münakaşasını yaptığı gerekçeli kararının beşinci bölümünün son sayfasında vazih olarak ifade olunmuştur: (Mahkememiz 51 nci maddenin tatbikini talebeder istikametteki savunmalar karşısında kişisel görüşlerini mahfuz tutmuş, müessese olarak bunlar üzerinde hüküm vermeyi kamu viedanına, tarihe ve T. B. M. Meclisinin takdir ve yetkisine bırakmayı uygun görmüştür.)

İmdi, mevzuumuzda Yüce Meclisler, mâzinin kusur ve sevaplarını bir kenara bırakarak ve fakat o zamanki Devlet organizasyonunun, yönetiminin, müesseselerinin ve faillere önderlik eden, onların hareketlerini tasvip ve teşci eyliyen motor niteliğindeki davranış ve mesuliyetlerini, gençliğin avare, istinatgâhsız, amaçsız, idealsiz, maalesef pejmürde durumunu tahlil, takdir ve değerlendirmekten müstağni mi kalacaktır?

Haddizatında faillerin fiillerini tasvibe mazhar kılmak veya hoşgörmek mümkün değildir, ama 1947 - 1949 doğumlu faillerin bu tarz fiillere iltifat etmelerinin, bu tarz ve istikamette yetişmelerinin mesuliyetini munhasıran failerde bulmak da akla ve mantığa uygun düşmez.

Kaldı ki, ölüm cezası cezalar içinde ifratı témsil eder, ölüm cezasının ilgasına mâni olan husus cemiyete fayda temin eder bir fikir, bir ceza tarzı da değildir, bâtil bir itikattır.

Bâtıla itikat, tab'ına uygun olmadığından ve hiçbir ölüm cezasının infazının cemiyete fayda getirdiğine ve suçların azalmasını mümkün kıldığına kanaat sahibi bulunmadığından Komisyonun almış olduğu karara muhalifim.

Turgut Cebe
Ankara

MİLLET MECLİSİNİN KABUL ETTİĞİ METİN

Deniz Gezmiş, Yusuf Arslan ve Hüseyin İnan'ın ölüm cezalarının yerine getirilmesine dair Kanun

MADDE 1. — Askerî Yargıtay 2 nci Dairesinin 10 . 1 . 1972 tarih ve 1971/457 - 1972/1 esas, 1972/1 karar sayılı ilâmı ile kesinleşen, Askerî Yargıtay Başsavcılığının 3 . 2 . 1972 tarih ve 1972/187 - 98 sayılı Kararıyla tashihi karar talebi reddedilen, Ankara Sıkıyönetim Komutanlığı 1. No. lu Askerî Mahkemesinin 9 . 10 . 1971 tarih, 1971/13 esas, 1971/23 karar sayılı hükmü ile T. C. K. nun 146/1 maddesi uyarınca ölüm cezasına mahkûm edilmiş bulunan, Sicilli nüfusta Erzurum Ilıca Nahiyesi Özlük Köyü, hane 27, cilt 5 ve sayfa 129 da kayıtlı Cemiloğlu Mukaddes'ten doğma 1947 doğumlu Deniz Gezmiş ile Yozgat iline bağlı Çekerek ilçesi Kuşsaray Köyü, hane 21, cilt 13/2 sayfa 88/114 te kayıtlı Beşiroğlu Mediha'dan doğma 1947 doğumlu Yusuf Arslan ve Kayseri Sarız ilçesi Bahçeli mahallesi, hane 31, cilt 2, sayfa 45 te kayıtlı Hıdıroğlu Selver'den doğma 1949 doğumlu Hüseyin İnan hakkındaki işbu ölüm cezaları yerine getirilir.

MADDE 2. — Bu kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 3. — Bu kanunu Adalet Bakanı yürütür.

ANAYASA VE ADALET KOMİSYONUNUN KABUL ETTİĞİ METİN

Deniz Gezmiş, Yusuf Arslan ve Hüseyin İnan'ın ölüm cezalarının yerine getirilmesine dair Kanun

MADDE 1. — Millet Meclisi metninin 1 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 2. — Millet Meclisi metninin 2 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 3. — Millet Meclisi metninin 3 ncü maddesi aynen kabul edilmiştir.

